

27-76

Különlenyomat az »ORVOSKÉPZÉS« 1932. évi 3. füzetéből.

E 101/25

IFJÚSÁGUNK ÖRÖKLŐDÉSI ANYAGÁNAK KÁROSODÁSÁRÓL ÉS ANNAK MEGVÉDÉSÉRŐL

ÍRTA:

NEUBER EDE DR.

egyetemi ny. r. tanár.

A Tisza István Tudományegyetemen 1932. jún. 3-ai közgyűlésén tartott értekezés.

1 9 3 2

KIR. MAGY. EGYETEMI NYOMDA BUDAPEST, MŰZEUM-KÖRÚT 6.

Egyik értekezésemben (Rectori székfoglaló. O. H. 1931, 30. sz.) már rámutattam arra, hogy a testi és a lelki épség az egyéni és a nemzeti lét integráns tényezője, csak ez biztosíthatja a nemzet öröklődési anyagának a megőrzését s szorosan összefügg a népeknek és nemzeteknek jövőjével. Ebben az előadásomban igyekeztem azokat az irányelveket kidomborítani, amelyeknek betartása szükséges ahhoz, hogy egy nemzet az ősöktől nyert öröklődési anyagot csorbítatlanul megőrizze s amennyiben lehetséges, azt még meg is javítsa.

Az élet nagy színházában állandóan olyan események peregennek le, amelyek az öröklődési anyagra befolyással vannak s ezek a behatások lehetnek előnyösek vagy hátrányosak, lehetnek átmeneti vagy állandó jellegűek s így lehetnek olyanok is, amelyek a *szervezet csiraplasmáját véglegesen, meg nem változtatható módon károsítják.*

Ebben az előadásomban már rámutattam arra, hogy a fajegészségügynek elsősorban azokkal a károsodásokkal kell foglalkoznia, amelyek fiatalságunk öröklődési anyagára jelentenek súlyos veszedelmet és okoznak károsodásokat, szóval már abban a korban fejtik ki káros hatásukat, amikor ez a fiatal szervezet az állam, a család szempontjából még nem tette meg kötelességét, még nem gondoskodott utódokról. Mert teljesen más elbírálás alá esik az olyan károsodás, amely a fiatal szervezet csiraplasmáját támadja meg, vagy pedig az olyan, amely az idősebb emberét. Az előbbi esetben a jövő nemzedék testi és lelki épségének kialakulása csorbát szenvedhet, míg az utóbbiban ez a károsodás nagyobbára csak az egyedet érinti. Egy nemzetnek öröklődési anyagát veszélyeztető károsodások mindenkor fennállanak, ezek azonban főleg veszített háborúk után, gazdasági összeroppanásokban találnak megfelelő talajra s ha az illetékes hatalmi és szakkörök nem találják meg e nemzetrontó károsodások megakadályozására a kivezető utat, akkor ennek a nemzetnek a sorsa meg van pecsételve, mert ez a legenyhébb támadással szemben is minden ellenállást elveszít s a legelső ellenfél könnyörtelenül végigdübörög agonizáló testén, hogy idegen, új, egészséges idioplasmával rendelkező nemzetnek adjon helyet.

Egy nemzet öröklődési anyagának megvédésére nem elegendő szigorú törvényeket, rendeleteket életbe léptetni. Már fentebb megjelölt előadásomban rámutattam arra, hogy egészségügyi törvé-

nyeknek és rendeleteknek a nép lelkületében megértésre kell találniok, mert csak így formálhatnak jogot arra, hogy azokat lelkiismeretesen be is tartsák. Csak így érhető el, hogy az állam minden polgára egyszersmind hű öre legyen a közegészségügynek.

A propaganda is nagy szolgálatot tehet az öröklődési anyagot veszélyeztető károsodások leküzdésére. A propaganda különben is hatalmas fegyvere korunknak, nem szenved azonban kétséget, hogy a propaganda és minden ú. n. „felvilágosító actio“ tulajdonképen kétélű fegyver, mert árthat a korlátoltaknak és a labilis etikai beállításúaknak, mindezek ellenére még így is meg vagyok győződve arról, hogy komoly helyről származó, komoly formában nyújtott propaganda az ifjúság lelkületében és nevelésében nem téveszthet célt. Nem szabad azonban felednünk, hogy az öröklődési anyagban károsodást okozó behatások túlnyomó része az ifjúság számára szórakozást, sőt élvezetet is jelent, ennél fogva nem nagyon valószínű, hogy pusztán tiltó szóval vagy minden ellenszolgáltatás nélküli propagandaactiókkal célt érhetünk. Már az ókori bölcs orvosok is meggyőződtek arról, hogy a gymnastica, a sport a fiatal szervezetben felgyülemlett expansiv erők legideálisabb levezető eszköze. A sport az ifjúságnak ezenkívül örömet, szórakozást, élvezetet jelent. A túltáplált, kipihent, tunya szervezet sokkal inkább hajlamos testi és lelki eltévelyedésekre; ezt maga a való élet bizonyítja legjobban. A mai ifjúság életét, egészségét, de különösen öröklődési anyagát a nemibetegségek, az alkoholismus, újabban pedig a nagy népszerűségnek örvendő morphinismus, cocainismus stb. támadja meg. A nemibetegségek, főleg pedig a vérhaj különösen alkalmasak egy népnek, nemzetnek az öröklődési anyagát megrontani, csekélyebb értékűvé, sőt silánnyá tenni; az ilyen nép elveszti activitását, versenyképességét, mert ifjú nemzedékének tekintélyes hányada testileg-lelkileg elsatnyul, nyomorékká válik s klinikák vagy kórházak ágyain tengeti és fejezi be nyomorúságos életét.

A *nemibetegségek* triászából az öröklődési anyag károsodása szempontjából tulajdonképen csak a syphilis és a gonorrhoea jönnek komolyan szóba. E helyen külföldi és hazai statisztikáknak ismertetésére nem térhetek ki, csak egy körülményre kívánom a figyelmet felhívni — ebben pedig a hazai és a külföldi statisztikák teljesen megegyeznek —, hogy a syphilis mint fertőző betegség eddig is a legnagyobb életáldozatot követelte az emberiségtől. Egyik-másik nagynevű, talán cinikus szerző szerint a syphilis minden időben gondoskodott arról, hogy az emberiség ne szaporodjék el olyan mértékben, amely a megélhetést e földtekén lehetlenné vagy kényelmetlenné tenné.

Ma a nemibetegségekről már nem beszélünk mint „*tikos*“ betegségekről, mert tudjuk, hogy a nemibetegségekkel való fertőzés a nemieleten kívül is megtörténhetik, maga a nemielelet is különben olyan történése az emberi életnek, mint bármilyen egyéb élet-tani functio, azzal a különbséggel, hogy a „*homo sapiens*“ már régen tudatában volt annak, hogy az emberiség, állam, család s az egyed szempontjából a nemieleletben bizonyos korlátozások szükségesek, amelyek kezdetben csak ösztönszerűek voltak, későbbben azonban a „*sexualis morál*“ fogalmához vezettek s ilyen módon

Urunk legszebb adományát: a lelket is bevitték ebbe az élettani cselekménybe, amelyből fejlődött a „homo sapiens“-nek modern értelemben vett szerelmi és nemiélete.

Azt hiszem, hogy „titkos“-aknak ezeket a betegségeket legfeljebb azért, de csakis azért lehetne nevezniük, mert pusztításait, az emberiség károsodását titokban végzik. *Titokban és alattomosan*. A nemibetegségekről és azok kihatásairól ma már nemcsak szakkörökben lehet véleményt mondani, hanem a művelt laikus közönség előtt is, ezt pedig annál inkább, mert várható, hogy a műveltebb és tanultabb közönség az illetékes egészségügyi szakköröknek szövetséges társává válik, főleg akkor, ha nála ezek a szomorú statisztikai adatok s a belőlük levont következtetések megértésre találnak, amelyek mindennél fényesebben bizonyítják, hogy ifjúságunk öröklődési anyagát elsősorban a syphilis veszélyezteti, illetve teszi tönkre.

A nemibetegek egy része, később már gyógyíthatatlanságuk s így rokkantságuk következtében nemcsak maguk vesznek el az emberiség, az állam, a család számára, illetve azok teherterelei, hanem az emberszaporulat szempontjából is felbecsülhetetlen károkat okoznak, így pl. syphilisben szenvedő anyák nemcsak beteg, életképtelen vagy koraszülött magzatot hozhatnak a világra, hanem teljesen beláthatatlan azoknak az eseteknek a száma, amikor a fogamzás még sem történik, amelyekben pedig egyébként a feltételek meg voltak adva. Ilyen irányú statisztikákról számolt be *Nékám Lajos*: „*A nemibajok leküzdésének irányítása*“ c. könyve, amelyet 1917-ben, mint akkori kormánybiztos rendezett sajtó alá, hasonló fajvédelmi irányt képvisel *Doros Gábor* és *Melly József* pompás munkája: „*A nemibetegségek kérdése Budapesten*“. Az öröklődési anyag megvédését és megőrzését kívántuk szolgálni azzal, hogy a tavalyi és az idei iskolaévben a debreceni I. oszt. elemi iskolás tanulókon általános egészségügyi vizsgálatokat végeztünk (*Neuber Ede* és *munkatársai*). E munka keretében megfigyelhettük és megállapíthattuk, hogy a syphilis a megvizsgált gyermekeken többnyire mint világrahozott betegség mutatkozott, amely folyamat már a 6—7 éves gyermekeket is testi és szellemi fejlődésükben erősen gátolja; betegségük okát sem a tanítók, sem a szülők nem ismerték. A beteg gyermekek testi és lelki fejletlenségük következtében tanulórsaikkal a versenyt felvenni nem tudták s ezért szüleiktől és tanítóiktól korholásban, feddésben részesültek, pedig erre nem szolgált rá. A szülőket és a tanítókat sem lehet azonban a feddésért és a korholásért felelősségre vonni. *Hol van tehát a hiba? Kizárólag a közegészségügyi rendszerben*. Semmiesetre sem felelősek a mai hivatalos és nem hivatalos közegészségügyi szerveink e mulasztásokért; e hibák és e bűnök a háború előtti évekbe nyulnak vissza, amikor pénz, idő és munkaerő bőségben állott rendelkezésre, nem volt azonban meg a kellő megértés közegészségügyi problémák iránt. Az utolsó 10—12 esztendőben a vallás- és közoktatásügyi ministerium, a népjóléti és munkaügyi ministerium, a m. kir. közegészségügyi intézet stb. s azok szervei e téren oly hatalmas teljesítményt végeztek, amely messze felülmulja az előző 50 esztendőn át elért és életbeléptetett közegészségügyi vívmányokat. Ma minden politikai fractio elis-

meri, hogy az utolsó 10—12 esztendőben az államhatalom a közegészségügyre erején felül áldozott s ez az áldozat már nagyrészt meg is hozta értékes gyümölcseit. A mult bűneinek rendbehozására rövid is volt az idő, ma, sajnos, a leépítések korát éljük, pénzünk pedig alaposan elfogyott.

Ha egyetemi ifjúságunkat a nemibetegségektől, elsősorban pedig a vérbajtól akarjuk megvédeni, akkor ezt már igen korán, az anyán, a csecsemőn, de legalább is az iskolás gyermekeken kell kezdenünk; az utóbbiaknál különösen kedvező alkalom nyílik rejtett vérbajos jelenségek felfedésére.

Miért veszik fel a syphilissel, tuberculosissal stb. fertőzött gyermekeket az iskolába? Testileg-szellemileg túlságosan fejletlenek ahhoz, hogy az iskola követelményeinek megfeleljenek, — az iskolában e beteg gyermekek rosszul érzik magukat, silány előmenetelük miatt szüleiknek fájdalmat, tanítóiknak pedig bosszúságot s felesleges munkát okoznak —, szóval nem *iskolaképesek*, noha koruknál fogva lehetnek *iskolakötelesek*, az iskolába csak azért veszik fel őket, mert van egy szakaszunk, amelynek értelmében a 6 évet betöltött gyermeket be kell iratni s fel kell venni az iskolába. A felvételhez szükséges okmányok a gyermek és a szülők részéről mindenkor hiánytalanul megvannak, csak egy okmány hiányzik: az *orvosi* (szakorvosok által kiállított) *bizonyítvány*, amely azt igazolná, hogy a felveendő gyermek egészséges, főleg azonban kezeskednék arról, hogy a gyermek nem szenved súlyosabb természetű fertőző betegségben, illetve betegségeben (syphilis, tuberculosissal, gonorrhoea, trachoma stb.), ennél fogva nem veszélyezteteti iskolatársait.

A világháborúban és a világégés után legszebb és legnagyobb értékeinkből igen sokat veszítettünk, most már a béke éveiben igazán nincsen szükségünk arra, hogy ok nélkül pocskoljuk emberanyagunkat. Főleg pedig jövőnk reménységét, legifjabb nemzedékünket kíméljük meg a pusztulástól, védjük meg a 6 éves gyermekeket a syphilistől, a tuberculosistól s egyéb súlyosabb természetű fertőző betegségtől!

Az állatvédelem némely tekintetben ma sokkal előbbre van!

Melyik földesúr vagy gazda tenné ma azt meg, hogy újonnan vásárolt, egészségügyileg azonban át nem vizsgált állatait olyan karámba terelje, amelyben régebben vásárolt, egészséges állatállományát tartja. Ettől óvakodni fog, mert az újonnan beszerzett állatai közül egyik-másik megfertőzheti a régebben vásárolt s egészségesnek talált állatállományát. A gazda nem meri az újonnan vásárolt állatokat a vétel után közvetlenül a közös karámba terelni s csak néhány óra vagy néhány nap múlva az állatorvossal a vizsgálatokat megejtenni, — az iskolaorvosnak az I. elemi osztályú tanulókat felvételük után csak néhány nap, illetve hét után van módjában megvizsgálni —, mert a gazda nagyon jól tudja, hogy a fertőzés megtörténtéhez percek is elegendők. S íme a gyermekeket előzetes egészségügyi vizsgálat nélkül terelik be az I. elemi iskola tantermébe, ahol ezeket a szegény kicsinyeket csak a jó Isten különös kegye védi meg attól, hogy már az első órákban és napokban syphilist, tuberculosist vagy egyéb súlyosabb természetű fertőző betegséget nem kapnak s csakis a Gondviselésen

múlik, hogy az egészséges gyermek egészséges is marad. Fertőzhetik az újonnan beiratkozott 6 éves gyermekek a magasabb korosztályú iskolás gyermekeket is. A magasabb évfolyamokból pedig a súlyosabb természetű fertőző betegeket az előbbi tanévben a hatósági vagy iskolaorvosok kiválogatták és nagyrészt meg is gyógyították, vagy ha ez nem volt lehetséges, akkor bizonyára kiemelték őket az iskola padjaiból s klinikai, kórházi vagy magánkezelésre utasították.

A fővárosban az iskolaorvosi egészségügyi intézmények beállítására és működésére ma már igen szigorú kritikát is kiállhat, annál kevésbé mondható ez a vidékről, noha ott is a hatósági és iskolaorvosok rendkívül nagy munkát végeznek, azonban nincsenek meg a feltételek a szakorvosi és laboratoriumi vizsgálatokhoz. Mert nem az a fontos, hogy vizsgálatokat eszközöljenek, hanem elsősorban az, hogy ezekből a gyermekeknek, szülőknek és az országnak haszna legyen, mert különben a nem szakorvosok által nyert tömeges negatív eredmények csak indokolatlan megnyugvást, euphoriát váltanak ki szülőknél, tanítóknál és hatóságokban egyaránt. A vidéken is már megtörtént az első lépés a szépen működő „*Mintajárások*“ alakjában, ezek azonban még kisszámúak és nem is szolgálják az iskolába felveendő gyermekek egészségügyét praeventív formában.

Szakorvosi és laboratoriumi felszerelés nélkül, tanteremben végzett általános egészségügyi vizsgálatokból is várható kisebb-nagyobb fokú eredményes működés, mert a betegségek egy része megtekintéssel, kopogtatással, hallgatózással, manualis vizsgálatokkal is felfedhető, az 1930/31. tanévben 1909 gyermekben végzett vizsgálatok azonban azt mutatják, hogy ebben a korban a klinikai vizsgálatokon kívül bakteriologiai, mykologiai, serologiai, allergiás, Röntgen-, stb. vizsgálatok semmiesetre sem hagyhatók figyelmen kívül, mert a fertőző betegségek korai szakában az utóbbiak szoktak nyomra vezetni, amikor a betegségek kétségkívül a legkönnyebben is gyógyíthatók. Már az óvodában kellene ilyen vizsgálatokat végeznünk — amint ezt régebbi munkámban kifejtettem —, ez azonban, sajnos, kivihetetlen, mert az óvoda, mint intézmény facultatív jellegű s nem ritkán távol fekszik a gyakorlóorvos működési körétől. Az ilyen vizsgálatok egyetemi ifjúságunk egészségügyi chance-ait kétségkívül tetemesen emelnék.

Amikor a gyermekvizsgálatok kapcsán praeventív vizsgálatokról beszélek, alattuk mindenkor országosan megszervezett vizsgálatokat értek, mert e tekintetben helyi vizsgálatok az ország közegészségügyére egyetemesen javító befolyást alig gyakorolnak.

Igy képelem el az iskolás gyermekek megvédését fertőző betegségekkel, elsősorban pedig a syphilissel szemben. Természetesen a mai leépítő irányzat terveim ellen dolgozik, bizonyára eljön azonban egy jobb kor, amikor a gyermekvédelem terén az illetékes tényezők nemcsak belátják ezeket a hiányokat, hanem lesz anyagi eszközük is ahhoz, hogy a régi mulasztásokat helyrehozzák. Jól tudom, hogy elgondolásaim a mai súlyos gazdasági életben csak a papirosan életképesek, ma legfeljebb itt tudnak gyökeret verni, arról azonban szintén meg vagyok győződve, hogy szebb és jobb idők beálltával ezek a gondolatok és tervek a papírlapról hamarosan szárnyra fognak kelni, hogy konkrét formát öltsenek s realizálódjanak. Talán előbb, amint azt gondolnók. A prae-

ventiv gyermekvédelem az államháztartás szempontjából csak az első esztendőben jelentene nagyobb áldozatot, rövid időn belül ez a költség-többlet úgyszintén megtérülne, mert közegészségügyi intézményeinknek a jövőben kevesebb betegágyat kellene fenntartaniok, ezenkívül az államnak kevesebb rokkantról kellene gondoskodnia.

Az 5—6 éves korosztályban, szóval iskolaelőtti praeventiv vizsgálatokat eddig sem külföldön, sem nálunk nem végeztek. Hogy a jövőben ilyenekre feltétlenül szükség lesz, azt már 1931-ben az Orvosi Hetilap hasábjain megjelent munkánkban (Debreceni iskolásgyermekek egészségügyi átvizsgálása) kifejtettem és javasoltam is, úgy tudom legegyszerűbben. Nem gondolható el, hogy egészségügyi problémákkal intenzíven foglalkozó kultúrállamokban ennek a kérdésnek elintézése még sokáig késsék. Erre joggal következtethetünk, mert nemcsak a külföldi orvosi, hanem a külföldi napisajtó is érdeklődést mutat a praeventiv gyermekvizsgálataink iránt, így pl. az egyik brünni napilap (Tagesbote) részletesen foglalkozik munkánkkal „Kulturelle Assentierung“ címen szemrehányást tesz a csehszlovák kormánynak, hogy eddig csak fegyverkezéssel foglalkozott, a közegészségügyi problémákat azonban elhanyagolta s a nálunk megindított munkát a csehszlovák ministerium figyelmébe ajánlja. Az orvostársadalom szintén örömmel fogadja ezt a mozgalmat, ami kitűnik munkánk felett gyakorolt felette kedvező szakkritikákból.

Igen természetes, hogy e vizsgálatok végzésére megfelelő állásokat kellene szervezni. Vidéken a kicsiny létszámú, szegényesen dotált hatósági és iskolaorvosoktól ilyen fáradságos és sok szaktudást igénylő munka nem várható, még kevésbé kívánható. A paedagogusok, tanítók különösen lelkesednek e vizsgálatokért. A legnagyobb tisztelettel és elismeréssel emlékezhetem meg a tanítóságnak e vizsgálatok kapcsán észlelt megértéséről, ügyszeretetéről és nemes lelkesedéséről. A magyar tanítóság igazán szívén viseli fiatalságunk testi és lelki épségét. *Bismarck* mondotta, hogy az 1871-ben megnyert német-francia háborút a tanítók kiválóságának, nagy teljesítőképeségének és hazafiasságának köszönhette. A magyar tanító semmiben sem áll német collegája mögött.

A szülők nagy része bizalommal hozta gyermekét hozzánk, sőt a napi sajtó lelkes cikkeinek hatása alatt szomszédos vármegyékből is hoztak gyermekeket a klinikára. Csak egy igen kicsiny töredéke a szülőknek — sajnos, ezek túlnyomólag az intellectuel osztályból származnak — nem értette át e vizsgálatok horderejét s valószínűleg ezért vonta ki gyermekét a vizsgálatok alól. Pedig, ha e szülők betekintettek volna az 1909 tanuló átvizsgálását felölelő naplónkba, ebben az esetben meggyőződtek volna arról, hogy egyik-másik egészséges gyermeknek mindkét szomszédja súlyos fertőző betegségben, így pl. az egyik szomszéd syphilisben, a másik pedig gümőkórban szenved, akkor bizonyára megváltoztatták volna rövidlátó elhatározásukat s belátták volna, hogy ezek a vizsgálatok az egész iskolát védik, ennél fogva közvetlenül vagy közvetve az ő gyermeküket is. Minden szülőnek érdeke tehát, hogy az iskola összes gyermekei vizsgálat alá kerüljenek, mert csak így lehet a betegeket eliminálni. Nem kell a szülőnek szegyenkeznie, hogy gyermekét életének e nagy

lépése előtt általános egészségügyi vizsgálatnak vetik alá, ez a szegyenkezés bizonyára álszemérem volna, ami különben sem illik a mai szokimondó s realitásokat kereső világ arculatához.

Bár történnének hasonló vizsgálatok a házasságkötés előtt is! Bár feküdnék egyik-másik okmány helyett az anyakönyvvezető íróasztalán a házasulandók orvosi bizonyítványa, amely arról tanuskodnék, hogy a jegyespár fertőző betegségektől (syphilis, tuberculosis, gonorrhoea stb.) mentes. Mennyi könnyet, mennyi betegséget s mennyi válást lehetne elkerülni, illetve megtakarítani! Ilyen rendelet a fajegészségügyet hatalmasan fejlesztené s előnyei hamarosan mutatkoznának.

Munkánk elvetett magjaira rendkívül termékenyítőleg hatottak és fognak hatni minden időben hazánk legmagyarabb és legnagyobb élő írójának, *Herczeg Ferenc*nek a „Pesti Hírlap“ egyik vezércikkében munkánkhoz fűzött reflexiói. Könyvünk szomorú adatai *Herczeg Ferenc*nek bizonyára fájdalmat okoztak — munkánkat „a magyarság fekete könyvé“ -nek nevezi —, hazafias fájdalmában jogosan mondja: „ugyan miféle kultúra az, amelynek színe alatt a tudatlanság szabadon terjesztheti a gyilkos betegségeket? Miféle hazaszeretet az, amely a hazát nem az emberekben szereti? Mi az az anyai szív, ha a gyermek teste parazitáktól nyüzög? És mit ér a mi nemzeti büszkeségünk, ha a vérvész és a tüdővész kiszívja a nemzet erejét.“ A magyar orvos szívéből szól, amikor mondja: „Mi volnánk Európa utolsó népe, ha tétlenül néznők, hogyan folyik el béke idején a drága magyar vér.“ Ezt a mondatot minden magyar embernek szívébe kell vésnie, hogy mindenki tehetsége szerint óre és istápolója legyen a magyar közegészségügynek. „Semmitől sem szabad visszariadnunk, a drákói szigortól sem, ha célhoz vezet, így a tanköteles gyermekek sorozásától sem, hogy a betegek elkülöníthetők legyenek.“ *Herczeg Ferenc* e mondatával teljes mértékben sanctionálja a munkánkban lefektetett elgondolásokat és irányelveket, mert ma, amikor Európának úgyszólván összes államaiban az *önrendelkezés* csak papírforma szerint áll fenn — tekintve a mai gazdasági életnek, az életmorálnak, az idegeknek stb. labilitását —, miért kell akkor éppen a közegészségügy terén az önrendelkezéshez olyan göresösen ragaszkodnunk. Hiszen éppen az 1930/31-ben végzett gyermekvizsgálataink mutatták legjobban, hogy a középszálybeli intelligens szülők egyrésze — igaz, hogy csak egy kis töredéke — kivonta gyermekét az orvosi vizsgálatok alól, amelyeket pedig az egész iskola és így az ő gyermekük egészségének védelmére állítottunk be. Amíg közegészségügyi problémák iránt teljes megértés nem mutatkozik, addig e téren sem lehet s ne is legyen önrendelkezés.

Kell, hogy *Herczeg Ferenc* intő szavai minden magyar lélekben megértésre találjanak; szívünk teljes melegével kívánjuk, hogy ezek ott meg is őriztessenek s a magyar fajegészségügyre termékenyítőleg hassanak, így talán már a közeljövőben meg tudjuk szervezni „az egészségügyi magyar szabadságharcot“. Isten adja, hogy úgy legyen!

*

Az elemi és a középiskolákban a tanulók egészségügye a hatósági és az iskolaorvosok hatáskörébe tartozik; az ő fajszeretettüktől,

rátermettségüktől és ambíciójuktól függ ifjú nemzedékünk további sorsa. Az ifjúság számára az egyetemen minden vonatkozásban egy egészen új világ bontakozik ki. Ebben a korban a másik nem iránti vonzalom, mint biológiai folyamat már határozottabb formában jelentkezik s ekkor elsősorban az ifjúság vezetőinek, még pedig tanárainak a feladata az egyetemi ifjúság felvilágosítása, irányítása, szóval a testi és lelki épségek felett való őrködés; atyai szeretettel gondoskodjanak arról, hogy egyetemi ifjaink szabad óráikban megfelelő szellemi és testi szórakozásban részesüljenek, mert csak így képzelhető el az erotikától való elvonás és az ifjú erőknél helyes mederbe való terelése. Az ifjúságot meg kell győzni arról, hogy korukban az önmegtartóztatás a fiatal szervezet védelmét, conserválását jelenti, különösen pedig foglalkoznia kell a propagandának azoknak a nagy veszedelmeknek megismertetésével, amelyeket a nemibetegségek, különösen pedig a syphilis az ifjú testi és lelki épségére gyakorol, mert az ifjaknak már egyetemi hallgató korukban tudniok kell, hogy a nemibetegségek nemcsak az egyedet, hanem az öröklődési anyagot is károsíthatják. Egy megdondolatlan, könnyelmű lépés következtében terméketlenekké vagy kores gyermekek szülőivé válhatnak. Rendkívül fontosnak tartanám, ha e propagandát a bajtársi egyesületek is kézbe vennék; ez a propaganda sikerét kétségkívül tetemesen fokozná. Az alkoholellenes mozgalomban az egyetemi ifjúság, főleg pedig a bajtársi egyesületek, már igen szép sikerről számolhatnak be, talán e téren is tudnak eredményeket elérni.

Ifjúságunk az Alma Matert elhagyva, a csendes, védett vizekről kikerül a szabad s gyakran háborgó tengerre, ahol már magára marad, ahova tanárai már nem kísérhetik el s azok intó és figyelmeztető szavai is mindinkább elhalkulnak s lassacskán feledésbe is mennek. Később már csak a közegészségügyi intézkedések, rendeletek védhetik az ifjú polgárok testi és lelki épségét.

Már székfoglaló előadásomban kifejtettem, hogy a korai házasság lehetővé tétele fajegészségügyileg mennyire kívánatos volna, főleg azonban a nemibetegségek elkerülése és az *intact fajember* kitermelése szempontjából. Jobb viszonyok beálltával az államhatalomnak saját jól felfogott érdekében arra kell törekednie, hogy a komolyan gondolkodó, hazafias érzésű, munkás polgárai számára a korai házasságot megkönnyítse s ezáltal a könnyelműen, többnyire megfontolás és gátlások nélkül házasodó, testileg és szellemileg csekélyebb értékűek közismert szaporaságát ellensúlyozza (positiv electio). Az illetékes hatalmi tényezőknek a jövőben ezt meg kell tenniük, mert az ilyen célból hozott anyagi áldozatok később busásan megtérülnek. Ma a súlyos terhek (hadi kárpótlás, adó stb. . .) alatt roskadozó adófizető polgároknak még a syphilis, gonorrhoea stb. következtében munkaképtelenné és nyomorékká vált polgártársakat is klinikák, kórházak stb. ágyain kell eltartaniok; e betegek egy részét a korai házasság a fertőző betegségektől bizonyára megóvta volna.

*

A bibliai Noé nem is tudta, hogy milyen rettenetes, életerőt emésztő nyavalyát hozott az emberiségre, amikor szőlőt kezdett művelni s kitermelte az első pohár mustot; benne látjuk és tisztelhet-

jük az *alkoholismus* ösapját, első részszegségével megindult a lavina, amely azóta végiggördült az egész földtekén, maga után nyomort, betegséget, enyészetet hagyva. Noé fiai a részszegséget még nagyobb erkölcsi defectusnak tartották, mert az Ószövetség szavai szerint: „*Sem* és *Jafet* palástot vetettek vállaikra s háttal fordulva bementek atyjukhoz s elfordított arccal befedték őt.“ Azóta e tekintetben is változtak a nézetek és felfogások, Noét ma nem is olyan kevesen kedélyes öregnek tekintenék. *Aristoteles* pedig *Nagy Sándornak* mondotta: „Az első pohár az egészségé, a második a jókedvé, a harmadik a bánaté és a negyedik a gyalázaté.“ A negyedik pohárról ma már nem olyan lesújtó a kritika.

Köz- és fajegészségügyi szempontból az alkoholismusnak káros hatásai már eléggé ismeretesek, mert nemcsak a *munkafogyásnak*, *munkanélküliségnek*, a *szegénységnek* válhatnak forrásaivá, hanem a szervezet természetes ellenállóképességének legyengítésével tömegbetegségeknek, másrészt pedig az etikai érzés meglazulásával, kikapcsolásával súlyos bűnözéseknek lehetnek okozói. A *statisztikához* kell fordulnunk, hogy az alkoholfogyasztás következményeiről tiszta képet nyerjünk; a statisztika a bölcsőtől a koporsóig hű képet ad az alkoholismusnak az ember életjelenségeire gyakorolt hatásairól; így tulajdonképpen alapul szolgálhat a további alkoholelles küzdelem irányításában, különösen rámutat azonban azokra a testi, socialis, gazdasági, kulturalis stb. téren történt károsodásokra, amelyek az alkoholismusnak közvetlen szülőttei s amelyeket ember-, nemzet- és fajvédelmi szempontokból elsősorban ki kell küzöbölnünk. Hazánkban az alkoholismus emelkedésében van (*Gortvay*). Az ampelológiai intézet hivatalos kimutatásai szerint (*Donáth Gyula*) Csonka-Magyarországon — az alkoholfogyasztás szempontjából ragadjunk ki egy közepes esztendő — az 1921-i évben 2,400.000 hektoliter bor fogyott el, a pénzügyministerium 1922-i adatai szerint pedig 353,534 hl sör és 721.728 hl 25%-os bundapálinka. Ha ezeknek az árába beleszámítjuk az előkelőbb italokat is, akkor *Donáth* szerint Csonka-Magyarországon 1 év alatt megitták a Népszövetségtől nyert 250 millió aranykorona külföldi kölcsönt. Sajnos, az alkoholfogyasztásunk a mai súlyos gazdasági időkben sem csökkent, mert az alkohol gondúzó és búfelejtő hatása következtében a szegényebb néprétegekben ma különösen szívesen látott vendég, ehhez járul még a bornak és pálinkának mai rendkívüli olcsósága, főleg rossz exportviszonyaink következtében.

Közismert, hogy a heveny, főleg azonban az idült alkoholismus a csiraplasmát megkárosítja, sőt teljesen tönkre is teheti, aminek folytán ilyen családból nem teljes értékű ivadékok, sőt nyomorékok és korcsok is születhetnek, erős alkoholismusban szenvedő szülőktől pedig teljes meddőség is várható. *Forel*, *Nidoux*, *Lippich* statisztikai adatai kétségkívül tanuskodnak arról, hogy a csiraplasmában való károsodás, a csiraplasma kisebb értékűsége még örökölhető is, ami fajegészségügyi szempontból kiszámíthatatlan következményekkel járhat, mert ilyen módon az alkoholismus elhatalmasodása egy egész népet testileg és lelkileg tönkretelhet. *Lippich* adatai szerint a részszegség ideje alatt bekövetkezett fogamzástól 70—80%-ban születtek beteg gyermekek, illetőleg betegedtek meg születés után, elsősorban gümőkórban, azonban egy részük mint korcs is

látott napvilágot. *Laitinen*, *Pearson* és *Lundborg* statisztikai iszásokos családjában nagyobb szaporulatot mutattak ki, ami valószínűleg az alkoholmámor okozta gondatlansággal és gátlásmegszűnéssel hozható kapcsolatba, ebben az állapotban az iszásokos szülők bizonyára nem mérlegelték eléggé a születendő gyermekük felnevelési lehetőségeit. Fentiekből tehát kitűnik, hogy az alkoholizmus *contraselectiv* hatású. Hallatszanak azonban olyan hangok is, amelyek szerint az alkoholizmus a *selectiv eliminatio* útján kikapcsolná a testileg és az etikailag kevésbé ellenállókat az életküzdelemből és a fajfenntartásból; ezt a feltevést helytelennek tartom, mert az alkoholistának még korai elhalálózásuk esetében is marad elég idejük ahhoz, hogy beteg, de legalább is alacsonyabb értékű utódokkal nyomorítsák meg államukat. Nálunk *Parassin* statisztikája joggal kelthet rémületet, amely megrögzött iszások szülők gyermekei közül 24·2%-ban tud gümőkört kimutatni, az elmebetegségek 20—25%-a pedig alkoholizmusra vezethető vissza.

Hogy mily fokban emeli az alkoholizmus a tuberculosishoz elhalt emberek számát, azt az Északamerikai Egyesült Államok gümőkóros halandósági statisztikai bizonyítják a legjobban; a prohibitio életbeléptetése óta 35—55%-kal kevesebb ember halt meg gümőkórban, mint azelőtt. Az alkoholkérdés a tuberculosishoz elleni küzdelemben nálunk is mindinkább előtérbe lép (*Benedek*, *Donáth*, *Fáy*, *Pándy*, *Kansz* és mások). Az alkoholelles küzdelem Angliában és Észak-Amerikában már a XVIII. század végén komoly formában jelentkezett s ott 1926-ban a prohibitio életbeléptetésével célt is ért, nálunk alkoholelles mozgalom csak a múlt század közepén kezdett kibontakozni, amely mozgalom legelőször *Wesselényi Miklós* vezetésével és *Széchenyi István* gróf támogatásával 1840-ben a budapesti mértékletességi egyesület megalakulásában nyert kifejezést (*Szél Tivadar*). *Benedek László* az amerikai prohibitiónak nemzeti tilalommal való emelését nem tartja véletlen társadalmi vagy politikai constellatio eredményének, hanem összetett social-psychologiai hajtóerők eredőjének s ugyancsak nagy súlyt helyez arra, hogy Amerikának e mozgalmában az egyház és a kitűnően megszervezett női társadalom résztvettek.

Újabban az alkoholizmus a társadalom legkülönbözőbb rétegeinek, főleg azonban az arra hivatott szakembereknek pergőtüzébe került, akik elsősorban a magyar ifjúságot akarják megnyerni az abstinentia számára. Ilyen célkitűzésektől a legszebb eredmények várhatók; ez a propaganda már gyökeret is vert hazafias ifjúsági alakulatainknak: a cserkész-, a levante- és a bajtársi egyesületeknek gondolatvilágában, mert ezek a testi és lelki tisztaságot meggyőződésszerűen ápolják.

Az alkoholizmusnak rendkívül káros hatásait tulajdonképpen csak a prohibitio életbeléptetésével tudnók megszüntetni. Mértékletességi rendszabályok, amelyek kisebb mennyiségű alkoholmenyiségnek a forgalomba hozatalát megengedik, már eleve célt tévesztenek, mert csak pénzéhes és lelketlen csempészeket és kufárokat juttatnának illegitim nyereséghez. Fajegészségügyi szempontból az alkoholizmustól elsősorban szintén fiatalságunk védendő meg; meggyőződésem, hogy egyetemi ifjúságunkat megfelelő testi és szellemi szórakozás az alkohol élvezetétől mindinkább el fogja téríteni

s a jövőben csak nemesebb időtöltések tudják az igényeit kielégíteni, amint ez a jelenség ifjúságunk körében, nagy örömeinkre, már ma is megállapítható. Idősebb emberek alkoholizmusa ellen nehezebb a küzdelem, itt az egyedüli vigasz az, hogy ezek fajfenntartási kötelességüknek nagyobbára már eleget tettek s a károsodás csak az egyedét sújtja.

Az amerikai szakirodalom bizonyítja a legjobban, hogy az amerikai állam csak közvetlenül a prohibitio életbeléptetése utáni években károsodott bevételekben az alkoholadó elvesztése következtében, az alkoholizmus káros kihatásainak megszüntével azonban ez az adóvesztés már egy évtized után megtérült, mert az amerikai államnak kórházakban és fegyházakban kevesebb beteget, illetve fegyencet kellett eltartania.

Az alkoholizmus a népeknek és nemzeteknek katonai erejét, ennél fogva állami biztonságát is rendkívül károsan befolyásolja. E tekintetben rendkívül érdekesek a svéd sorozási adatok. Svédországban 1860-ban az alkoholfogyasztás nagy mértékben csökkent, ami a sorozási eredményt igen előnyösen befolyásolta (*Forel*), mert amíg 1860 előtt 29%-ot találtak alkalmatlannak, addig e század végén már csak 19%-ot. Hasonló eredményekről számol be Norvégia is.

A *kábítószerekről* (opium, morphin, cocain stb.) illetékes helyről nálunk még keveset beszéltek és írtak, ennek a kérdésnek a felszínre hozásával azonban rövidesen megindul a lavina, amely hivatva lesz mindazokat az érveket elhallgattatni, amelyek ennek a nagyhorderejű kérdésnek a nyilvánosság előtt való tárgyalását és szakzerű megvitatását eddig akadályozták. Valószínű, hogy e kérdés a modern ember életében új felvonást jelent, ma mindenesetre még csak a nyitánynál tartunk.

Nálunk Magyarországon a *morphinismus* a háború előtt sem volt teljesen elszigetelt jelenség, azonban a világháború alatt s még inkább az utóbbi, gazdaságilag súlyos esztendőkből a kábítószerek titkos használata mind szélesebb társadalmi rétegekben talált talajra, sőt bizonyos körökben már orgiáit is üli; kábítószerek ma már nemcsak a fővárosnak gondosan körülbástyázott bűvőhelyein kaphatók jó pénzért, hanem az „ártatlan“ vidéken is.

A világháború előtt *cocainista* Európában úgyszólván csak a nyugati államokban, főleg Franciaországban utazkozott, nálunk teljesen ismeretlen jelenség volt, mi csak a morphinistát ismertük s annak is csak azt a típusát, amelyik a szenvedő betegek táborából került ki s aki később, alapbajának gyógyulása után sem tudott a morphinról lemondani s így lett a morphinismus rabja. Újabban egy teljesen új típus jelent meg a láthatáron, amely az ország, a társadalom, főleg azonban az öröklődési anyag megrontása szempontjából sokkal veszedelmesebb, mert ez a műveltebb és tanultabb társadalmi osztályok ifjúságából kerül ki. Ezt a típust nem a hosszantartó, kínzó fájdalmas tették morphinistává, hanem a kíváncsiság, mások által kilátásba helyezett gyönyör, vagy korlátoltságban gyökerező utánzási hajlam. Különösen vonatkozik ez a cocainistára, aki a morphinistával ellentétben többnyire csak társaságban szippantja fel a reá nézve már nélkülözhetetlenné vált életelixirt.

A háborúelőtti Franciaországban a cocainismus az éjjeli életben már sokat szerepelt, a Quartier latin éjjeli pillangói a diák-kávéházakban az imádott „coco“-nak már akkor is rabjai voltak, a háború után pedig Amerikában öltött megdöbbenő méreteket. *Mozsonyi Sándor* kitűnő munkájában (a Genfben, 1925. évi február hó 19-én kötött, ú. n. „II. Nemzetközi Opium-egyezmény“-ről és a kábítószerrel való visszaélések elleni küzdelemről. Magy. Gyógyszerésztud. Társaság Értesítője, 1930) amerikai statisztikai adatok alapján 75.000-re becsüli azoknak a mindenfajta élethivatású leányoknak számát, akik tavaly az amerikai otthonokból eltűntek; számuk az előbbi évben eltűnteknél 50%-kal nagyobb. E leányok nagyrésze az ú. n. „narkotikus drogáramlatba“ került. Nemrég pattant ki, hogy a kábítószernek csempészesét s forgalombahozatalát egy titkos nemzetközi „drogring“ intézi, amely kb. 8600 tonna mennyiségű opiumot hoz forgalomba; ez a rendkívül nagy tömeg sokszorosan túllépi a therapiás célokra szolgáló megengedett 336 tonnát. A csempészetre és a ring-kereskedelemre vonatkozó statisztikai adataink természetesen nem lehetnek teljesen megbízhatók, e számok azonban mégis sejtetik velünk, hogy az élvezeti cikknek használt bódítószerek óriási tömegei milyen romboló hatást okozhatnak az egyedben, a családban, stb., főleg pedig az öröklődési anyagban s ezáltal milyen nagy mértékben károsítják fajbiologiaiilag az emberiséget.

A kábítószer csempészésének ellenőrzését már az is igen megnehezíti, hogy ezek kis helyen elrejtethők és feltűnés nélkül szállíthatók. Hogy a cocaincsempészek haszonleső és kizsákmányoló tehetsége, továbbá a cocainistáknak e bódítószert iránti ellenállhatatlan sóvárgása hova vezet, azt a postagalambok útján történt londoni cocaincsempészes bizonyítja legjobban (*Lipták*). Nálunk a vidéken is tapasztalható a csempészek időnkénti megjelenése, sajnos, csak igen ritkán kerülnek rendőrkézre, mert kitűnően szervezkedtek s klienseikből kerülnek ki leghatalmasabb támogatóik és pártfogóik. Raktáraik többnyire a fővárosban vannak, amint az néhány szerencsés rajtaütésből kiderült.

A kábítószer ellen a legutóbbi időben hozott és napvilágot látott törvények és rendeletek lényegesen megnehezítik e csempészek és üzérek már hallatlanul merész és arcátlan üzemeltetését, mert még 1—2 év előtt ilyen bűnbarlangok, raktárak felfedezése után is rendkívül enyhe volt a megtorlás, legfeljebb néhány hétre zárták le őket, amely idő alatt rendes foglalkozásukat: a kábítószerekkel való üzérkedést nem folytathatták, kikerülvén azonban a fogházból, tapasztalatokban gazdagodva fokozottabban és talán még szakavatottabban folytatták üzemeltetésüket.

Szóban és írásban állandóan felszínen kellene tartanunk ezt az igen nagy horderejű kérdést, így pl. e kérdések megvitatására hivatott Elmeorvosok Egyesületében, továbbá az Orvosegyesület elme-idegkórtani szakosztályában, de még az Orvosegyesületben is alig került szóba e kérdés, amely bizonyára felhívna a törvényalkotók figyelmét és szigorát is. *Mozsonyi, Büchler, Lipták, Baranyai* munkái e téren mindenestre kijelölik azt az utat, amelyen ennek a küzdelemnek haladnia kell.

A mai ítéletek kétségkívül a humanizmus jegyében születnek, a kor szelleme ezekre is rányomja a bélyegét, akárcsak egyéb állami, vagy magánműködésre. A humanizmus és álhumanizmus között éles határt vonni azonban nem mindig lehet; könnyű és talán gyakori is a tévedés. Az ókori államokban az ilyen kúfárokkal szemben más meggondolással jártak el; *Confuce* (Confucius) önérdékből, öncélobból a népegészséget, államérdekeket veszélyeztető, lelketlen kúfárt családostól kiirtotta, más ókori népek ezeket életfogytiglani gályarabságra ítélték. Sajnos, korunk ezekre az egyedet, családot, nemzetet s így az állami létet is veszélyeztető bűntettekre még enyhítő körülményeket is talál s nem tudja e nemzetrontó, lelketlen kúfárokat egyszerre s mindenkorra a társadalomból kiküszöbölni s ártalmatlanná tenni.

A mult század közepén kábítószeres csempészetére és elárulására külön törvényeket nem alkalmaztak; az 1879. XL. t.-c. 108. §-a tulajdonképen csak gyógyszereszekre, vegyészekre és gyárosokra vonatkozik s rendkívül enyhén ítélkezik e paragrafusok vétői ellen. Az 1913. XXI. t.-c. 4. §-a már erélyesebben intézkedik: vétség miatt 15 naptól 6 hónapig terjedhető fogházzal és 500 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő: 1. aki nyilvános, vagy a közönségnek nyitva álló helyen üzőtt szerencsejátékból tartja fenn magát, vagy mások szenvedélyét, könnyelműségét, tapasztalatlanságát, vagy értelmiségét üzletszerűen kihasználja. Ebben az időben tehát egy törvénycikknek ugyanaz a paragraphusa szolgált a tiltott szerencsejátékból élő játékosnak és az emberiség testét és lelkét megrontó gyilkosnak megbüntetésére. Csak az akkor szörványosan előforduló esetek magyarázhatják meg ennek a felette enyhe büntetésnek a kiszabását. Az 1923. XXII. t.-c. az 1912. évi január hó 23-án Hágában kötött nemzetközi opiumegyezmény becikkelyezését tartalmazza, amely szerint a magyar állam kötelezettséget vállal arra, hogy a szerződés életbelépését követő 12 hónapon belül megteszi a törvényes intézkedéseket a Hágában kötött nemzetközi opiumegyezmény életbeléptetésére. Ez a törvénycikk tulajdonképen a *nemzetközi opiumegyezmény* becikkelyezése, amely a külfölddel való kereskedelmet szabályozza, illetve az egyes országokba való bevitelt megakadályozza, vagy korlátozza.

Tapasztalataink szerint a háborús és a háborúutáni apathiás években Magyarország korántsem volt mentes a bódítószerek tiltott csempészésétől és árusításától, bizonyára nem fordultak elő olyan szembetűnő s borzalmas visszaélések és bűnözések, mint amilyenek a Keleten napirenden voltak s amelyek széles alapon veszélyeztették ott a közegészségügyet és a közerkölcsöt. Nálunk a háborúban testileg és lelkileg megrokkant intellectuel-osztály tagjaiból, sajnos, elég nagy számban estek áldozatul ennek a szenvedélynek; a csempészek, dugárusok nagyrésze főleg annak köszönhetette menekülését, hogy a társadalom, a rendőrség és a bíróság ezeket a háborúban megtört frontharcosokat, a haza védelmezőit meghurcoltatásoktól a lehetőség határain belül meg akarta kímélni s esakis így tudták elkerülni a törvényes megtorlást.

Minden fertőző betegség — hisz a morphinizmus, a cocainizmus is nagyobbára fertőző betegségnek tekinthető — leghatásos-

sabb gyógymódja a megelőzés, amely kevésbé terheli meg az állami költségvetést, azonkívül fajegészségügyi szempontokból is a legjobb eredményeket nyújtja.

Végül az 1930. évi XXXVII. t.-c. foglalkozik a kábítószer forgalombahozatalával, amely t.-c. tulajdonképpen az 1925. évi február hó 19-én Genfben kötött nemzetközi opiumegyezménynek az ország törvényei közé való iktatása; ennek a t.-c.-nek 3. §-a szerint vétséget követ el és hat hónapig terjedő fogházzal büntetendő, aki hatósági engedély nélkül gyárt, behoz, elad, tenyészt, kivisz mérgeivel alkalmas kábítószer. Tíz éven belüli visszaesés esetében ez a cselekmény büntettnék minősítették s két évig terjedhető börtönnel büntetendő. Ez a törvényeikk ma is érvényben van. A büntetésnek ez a legsúlyosabb kiszabása mindenesetre már azt mutatja, hogy a törvényhozás sem tekinti szórványos vétségnek a kábítószerrel való üzérkedést, visszaesés esetén kétévi börtönbüntetés pedig már nagyobb üzemmegszakítást jelent a hurokra került „drog-ring“ representánsai számára. Ezekre az erélyesebb megtorlásokra már csak azért is szükség volt, mert a lanyhább ellenőrzés és büntetés következtében Magyarország lassanként a kábítószer-kereskedelemnek központjába tolodott; külföldi és fővárosi rendőrjelentésekből kitűnik, hogy Magyarországból Kínába is történt csempészés. Legújabban (1931 január) a bíróság nagy előrelátással még inkább megszigorította a bódítószerek illegitim forgalombahozatalát: „aki cocaint szabályszerű orvosi recept nélkül szerez, az bűncselekményt követ el akkor is, ha a cocaint saját maga akarja felhasználni“.

Miután a morphinomania, de különösen a cocainomania ma elsősorban fiatalságunkból keríti áldozatait s ezeket veti rabságába, ennél fogva az illetékes szakköröknek, főleg azonban a kormányhatalomnak elsőrendű kötelessége ezt a fajegészségügyileg rendkívül káros kihatású bűnözést a legerősebb kézzel elfojtani. A fiatalság köréből a morfinistákat, de különösen a cocainistákat, elsősorban a nemi élet terén észlelhető aberrációk hozzák az orvoshoz. Igen nehéz rajtuk segíteni, főleg nehéz a cocainistákon, mert szenvedélyükről nem akarnak lemondani s a segítséget csakis elveszített nemiképességük (potentia coeundi) visszaszerzésében óhajtják.

A kábítószer rendszeres használata kivétel nélkül károsítja a csiraplasmát, a kínai statisztikák bizonyítják ezt a legjobban, amelyek szerint rendszeres opiumélvezetnek hódoló fiatal kínai nők igen korán elvesztik fogamzóképeségüket, a férfiak pedig a potentia coeundit.

A fentiekben rámutattam azokra a fenyegető veszedelmekre, amelyek a ma emberének, elsősorban azonban fiatalságunknak nemcsak saját testi és lelki épségét, hanem öröklődési anyagát is károsítják. Ezek kétségtől csak részei egyetemi ifjainkat fenyegető károsodásoknak, azonban feltétlenül azok közé tartoznak, amelyek egyrészt állandóan fiatalságunk feje felett lebegnek, másrészt pedig testi és lelki neveléssel, atyai tanácsokkal és megfelelő propagandával ki is küszöbölhetők.

